СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIII. Ч. 185. Джерзи Сіті, Н. Дж., второк, 11. серпня, 1925. VOL. XXXIII. No. 185. Jersey City, N. J., Tuesday, August, 11. 1925. THREE CENTS

Голова майнерської юнії дає остру відповідь властителям копалень.

АТЛЕНТИК СИТІ, Ню Джерзі, 9. серпня. — Джан Луис, голова майнерської юнії Де Юнайтид Майн Воркерс, подав до публичного відома свій лист, який він написав до представників властителів копалень твердого вугля в відповідь на лист председателя їх делегації на конференцію з майнерами.

В сьому листі Джан Луис занимає тверде становище. Він заявляє властителям коротко й сухо, що він зірвав з ними переговори тому, бо вони відкинули його домагання підвишки платні майнерів, його домагання поправи умов праці та системи відчеселення. Він каже, що рішучо не буде з ними переговорювати так довго, поки вони не змінять свого становища в сих питаннях.

Зі сим листом справа стоїть так, що тепер властителі мусять заявити публично, чи вони готові дати які уступства представникам робітничої юнії.

ВЕЛИЧЕЗНИЙ ПОХІД КУ-КЛАКС-КЛЕНА В ВАШИНҐТОНІ.

ВАШИНҐТОН, 9. серпня. — Заповіджена від довшого вже часу парада всего Ку-Клакс-Клена в Вашинґтоні відбулася тут вчора при участи що найменче яких 40.000 членів походу та якого чверть міліона цікавих, приглядаючихся походови. Похід відбувся дуже спокійно.

На параду прибули члени сеї організації з цілої просто Америки. Члени походу були одіті в довгі простирала, але не були замасковані. Походом проводив голова організації Гайрем Івенс з Даласа, в Тексасі, одітий в повні „королівські шати" свого уряду, що зветься „цісарський чародій".

Муринські організації вислали до президента Кулиджа телеграми з протестами проти сеї демонстрації. Ку-Клакс-Клен заповідає, що подібні паради встроїть він по других містах, а з них наперед у Ню Йорку.

РАБУНОК ВОЗДУШНОЇ ПОЧТИ.

САН ФРАНЦИСКО, Каліфорнія, 9. серпня. — Шість зоружених людий напало на почтовий ладунок, лиш що привезений почтовим літаком, та забравши його, пропали без вісти. Що було в міхах, урядники ще не ствердили, але догадуються, що там могли бути посилки вартости кількасот тисяч долярів.

ВТОПИВСЯ В ЗБІРНИКУ ГАЗОЛІНИ.

ГЛЕН КОВ, Лонг Айленд, 7. серпня. — Василь Маленський, 14-літний хлопчина, впав у великий збірник газолїни в одній місцевій шкіряній фабриці, та втонув, задушившися видай вперед одурюючими газами, що добуваються зі збірника. Хлопець хотів зачерпнути ведро газоліни зі збірника. Впавши в збірник, він став кричати о поміч. Один з його товаришів почув його крики, і пробував добути його з газоліни, але мусів за кождим разом відступати через гази. Побіг він відтак до дому потапаючого, щоби закликати родину на поміч. Коли вони наспіли з драбинами, хлопець уже втопився.

ЗАСУД СМЕРТИ НА ВБИЙНИКА МАТЕРИ.

РІНО, Каліфорнія, 7. серпня. — В місцевім стейтовім суді відбулася нині сензаційна росправа проти Джана Ґ. Рендолфа, котрий вбив свою 73-літну матір. Свідки зізнали, що син вбив матір кулаками.

Лава присяжних суддів признала обвиненого винуватим вбийства в першім степени, а суддя засудив його на кару смерти через удушення газом, як се практикується в сьому стейті.

ЗЛА ОПІНІЯ НЕ ВИСТАРЧАЄ НАВІТЬ НА ЗАСУДЖЕННЯ СОБАКИ.

МОНТКЛЕР, Ню Джерзі, 7. серпня. — Один полісмен заарештував бельгійську поліційну собаку одного місцевого адвоката. На суді полісмен говорив, що він заарештував собаку тому, бо її знають як злосну. Коли на запит судді, чи пес кого вже покусав, полісмен відповів, що він про такий случай не знає, суддя казав віддати пса властителеви. Суддя говорив, що зле імя в людий ще не вистарчає на засудження собаки на смерть.

АРЕШТОВАНИЙ АРЕШТУВАВ АРЕШТУЮЧОГО.

НОРТ ПЕЛГЕМ, Ню Йорк, 7. серпня. — Посварившися й побившися зі собою два місцеві заступники шерифа арештували один другого та відставили себе до вязниці під закидом невідповідного заховання. Суд визначив на обох бейл та казав зявитися за кілька днів на росправу.

ВАЖНІ ЗМІНИ В ТОРГОВЛІ ЧЕРЕЗ ПОЧТОВИЙ ЗАКОН.

НЮ ЙОРК, 7. серпня. — На переслуханнях, які відбуваються перед специяльним слідчим комітетом для справи почтового закона, роскриваються далеко йдучі зміни в американській торговлі через закон про піднесення почтових оплат.

Показується, що продажа річий при помочи почти потерпіла значно. Великі місячники, щоби не платити високої почтової оплати, були примушені перенести роботу на малих хлопців, яких тепер вживається до розношення місячників на місце почтарів.

Населення сих сіл американські села й фарми принесли богато менче приходу. Зате міста принесли більше, як сподівалися.

БОРОТЬБА ЗА НАУКУ ЕВОЛЮЦІЇ ЩЕ НЕ ВТИХЛА.

НОКСВИЛ, Тенесі, 7. серпня. — Один горожанин вніс до суду позов проти стейтових урядників і домагається від суду, щоби суд заборонив стейтові виконувати закон проти науки еволюції в публичних школах. Горожанин опирається на тому, що закон противиться конституції стейту. Свою скаргу вносить яко податковець.

ЧОРНІ БЮТЬСЯ З БІЛИМИ.

Пітсбурґ, Па. — В подальшій части цего міста провадили оноді борбу чорні з білими. Усіх „войовників" було з 300. За амуніцию служила їм цегла. Убитих або ранених не було, бо поліцмани розігнали палками войовників, забираючи в полон чотирох.

ЗГОРІЛА ХАТА ВІД ГРОМУ.

Олифант, Па., — Два тижні тому зірвалася була в ночі сильна буря, підчас якої грім вдарив в хату українського фармера Василя Цуцури. Хата в одній хвилі занялась і почала горіти так скоро, що фармер ледви уратувався з родиною від страшної смерти. Хата згоріла до тла разом з усім добром, яке було у ній.

САМОВБИЙСТВО УКРАЇНЦЯ В НЮ ГЕЙВЕН, КОНН.

Ню Гейвен, 28. липня. — Михайло Сенчук з Провіденс, Р. Ай., поїхав з двома синами до Ню Гейвен, Конн., тут найняв помешкання в готелю і в тому помешканню напився сам і дав синам випити отруї разом з „джинджер ейл". При ньому найдено листа до матері, писаного по англійськи і по українськи. Сенчук був деревним робітником і вже дві неділі був без роботи.

ОКОЛО 16,000 САМОВБИЙСТВ В АМЕРИЦІ В 1924 РОЦІ.

Статистика, переведена знавцями асекураційної компанії „Пруденшел", виказує, що в 1924-тім році 15 осіб на кожних сто тисяч населення відібрало собі життя. Це означає, що відношення в порівнанні з минулими трема роками трохи збільшилося. Найбільше самовбийств було в 1908-ім році, коли на кожних двісті тисяч населення 43 особи кінчили самовбийством. Дуже мало людей пповнює самовбийство перед 15-тим і по 45-тім році життя. Самовбийники походили переважно з заможних і образованих верств населення.

АНГЛІЯ ЗАМИКАЄ, АМЕРИКА ВІДЧИНЯЄ НОВІ ТЮРМИ.

Наспівші до Вашингтону звіти англійського уряду виказують, що там злочинність зменшилася так, що на протязі 11 послідних літ прийшлося замкнути 20 тюрем, тому, що в них ніхто не сидів. Осталось дотепер на цілу Англію з її 44 міл. населення всего 40 тюрем. Тимчасом в Америці кожний повіт має свою тюрму, а стейтові власти в богатьох стейтах мусять побільшувати свої карні заведення. Особливо зросло число проступників від часу введення прогибіції. За той самий час, що Англія замкнула 20 криміналів, число вязнів в федеральних тюрмах в Атланті, Лівенпорт і МекНіл Айленд збільшилося з 2,500 до 7,170, себто майже три рази.

Українські Громадяни!

Наша країна, переносячи на собі голодову катастрофу, знова впала жертвою грізної стихії, повені. Розшалїла стихія рознесла сотки наших сіл. Населення зморене голодом передівку переживає дійсне пекло на землі.

Коли не прийде поміч, наша країна загине в страшних челюстях нужди і руїни.

Українські Емігранти!—

На Вас звернені очі всього народу і просять, благають о поміч. Від Вас залежить смерть або життє соток дітий нашого народу. Чи і Ви як лядське вороже правительство глядітимете на смерть Ваших братів із спокоєм та усмішкою?

Не смiємо дозволити на руїну наших земель! Громадяни! Переведіть у себе негайно збірку на допомогу голодному селу!

По всі інформації пишіть до Обєднання на адресу:

OBYEDNANYE, 847 N. Franklin St., Philadelphia, Pa.

СИН МАКСИМА ГОРКОГО РАНЕНИЙ РІФАМИ.

Син російського письменника Горкого, капітан французького чужинецького легіону, Зиновій Пешков, зістав ранений в бою з мароканськими повстанцями біля місцевости Таза в ногу. Лікарі сподіваються, що він виздоровіє, та що одначе матиме одну ногу коротшу. Пешков вже стратив був одну руку в світовій війні, теж як старшина французького чужинецького легіону.

ГРІБ ЦАРЯ ДАВИДА НАЙДЕНО КОЛО ЄРУСАЛИМУ

Лондон. — Англійська експедиція, яка працювала під дирекцією свящ. Дж. Г. Данкана, відкопала коло Єрусалиму гріб царя Давида, який правив в Юдеї 1,200 років перед Христом.

РОЗКОПКИ НА УКРАЇН.

В селі Шестовицях біля Чернигова на правому березі ріки Десни відкрили могили давних славянських племен, які жили на тих землях і від яких походить український нарід. Деякі находки дуже цінні, тому що виказують нові до-тепер незвісні похоронні обряди мешканців тих околиць. Деякі могили скривали в собі останки костріп і начиння зі спаленими останками померших. Одна могила одначе вказує, що в тих часах хоронено теж і не спалені тіла. В цій могилі, в якій правдоподібно був похований якийсь ватажок, найдено кістяк мущини, а біля нього кістяк молодої женщини, яка обіймала його одною рукою і мала голову зложену на його грудях. Припускають, що ця женщина, це була невільниця, яку вбито при похоронних обрядах і поховано разом з тим ватажком, щоби він мав миле товариство і на другому світі. Біля обох кістяків найдено рівні мідяні і срібні прикраси та знаряддя. Рахують, що ця могила має більше, як тисячу років.

ЖЕНЩИНИ ДУРНІЙШІ ВІД МУЩИН.

Ми з цим абсолютно не годимося, але таке відкритте зробив доктор Віліям Дж. Гиксон, директор психопатичної (умово-хорої) лябораторії (хемічної робітні) в Шікаго. Своє відкритте зробив на основі числа привезених до лічення умовохорих мущин і женщин в послідних році. В тім числі умовохорих женщин було о 20 проц. більше як мущин. Між умовохорими мущинами є найбільше робітників, клерків і машиністів. Між умовохорими женщинами є замужні жінки, домові служниці, робітниці в ресторанах і в фабриках.

САМОПОМІЧ В ПРАКТИЦІ.

Можливо цікаво буде декому почути про один спосіб самопомочі, який вдалося ввести в життє в Геффорді.

В шпитали в Геффорді перебувають Українці, тому, що околиця переважно українська. Хорі, котрі знаходилися тут, дуже часто нарікали, що не можна дістати будь якої книжки, щоби вільним часом перечитати. Богато помагали Гефордці в цім напрямі, випожичаючи свое власні книжки, однак і це не було вистарчаюче.

Вкінці зібралося кількох людий з Геффорд і рішили, що добре і корисно булоби завести бібліотеку в самім шпитали, виключно для ужитку хорих і виздоровіюхих. Як задумали, так і зробили. Вибрано комітет, котрий постарався о здійснення проєкту. Комітет удався до муніципального заряду і до заряду місточка і ці два жертвували з своїх фондів по 25 долярів. П. О. Жеребко жертвував на цю ціль 50 дол. своїх, і за немаленьку суму, бо 100 долярів куплено парусот примірників, включаючи повісти, історичні й поетичні твори, як і твори на полі науковім. В цей спосіб Гефордці спромоглися до того, що тепер знаходиться бібліотека вартости сто долярів для ужитку хорих, котрі не мають потреби тепер нудитися день за днем, але можуть в той час дещо цікавого і поучаючого перечитати.

Це лише один спосіб, який показує, як можна невеликим трудом зробити прислугу для загалу. І всюди можна завважити маленькі потреби, яких не задовляється лише тому, що нема кому придумати, або взятись за спосіб його залагодження.

ПОВЕРХОВНА УКРАЇНІЗАЦІЯ ПРОФСПІЛОК.

На нараді голов і секретарів професійних спілок у Києві сконстатовано, що професійні спілки провадять роботу по українізації поверховно, обмежуючись лише до переведення діловодства на українську мову, натомість нічо не роблять для українізації самої робітничої маси, яка не поховину складається з робітників-Українців. В прийнятій нарадою резолюції між ин. говориться, що українізацію треба повести прискореним темпом, культурну роботу в спілках провадити українською мовою, для апарату професійних спілок в будучих округах підібрати знаючих українську мову співробітників, а відповідальні робітники в професійних спілках на різних зборах мусять уживати української мови.

(„Більшовик").

Повстання в Сирії зростає.

БЕЙРУТ, Сирія, 8. серпня. — Французька військова команда потягнула до военної відповідальности командантів своїх військ в Сирії, котрий не приготовив як слід французького гарнізону проти можливого повстання Арабів, хоча його заздалегідь про таке повстання повідомлено.

Рівночасно французька команда постановила скріпити французьку залогу в Сирії.

Французькі газети не приносять про сирійське повстання ніяких вісток, щоби не безпокоїти громадянства, яке вже має досить мароканської афери.

Англія вислала на сирійську границю відділ машинових крісів на моторах та заповідає, що буде проганяти всіх повстанців, що схоронються на її територію.

НОВИЙ ВОЗДУШНИЙ РЕКОРД.

ПАРИЖ, 8. серпня. — Два французькі летуни Лапарі і Бруен перелетіли не висідаючи на сушу 4,300 кільометрів. На се треба було їм 42 години 32 мінути. Се був найскорший лет без висідання за всю історію летництва.

ВЕЛИКІ МАНІФЕСТАЦІЇ АНГЛІЙСЬКИХ МАСОНІВ.

ЛОНДОН, 8. серпня. — Англійські масони почали днями за виставленнем нового свого дому в Лондоні коштом 1 міліона фунтів штерлінгів (близько 5 міліонів долярів).

Агітацию за жертвами почала організація на величнім бенкеті, в котрому взяло участь 8,000 членів. Командант мусів вживання мегафону до командування гістьми та 2,000 вейтерів. На бенкеті таки зібрано одну третину бажаної суми.

НІМЕЧЧИНА ДУМАЄ ЗАВЕСТИ ВИСОКІ ТАРИФИ.

БЕРЛІН, 8. серпня. — Президент міністрів німецької републики виголосив у федеральнім парляменті промову про потребу заведення високих охоронних мит. Лютер говорив, що Німеччина не хоче сього робити, але мусить з огляду на подібну політику других країв, а передовсім Злучених Держав. Інакше вона не зможе охоронити власного промислу.

ВЕЛИКЕ ПРИБЕРЕЖНЕ НЕЩАСТЯ.

ПАРИЖ, 8. серпня. — На морське побереже в Ардельот, недалеко від міста Бульонь, вдарила нагло велика филя та в одну мить змела в море кількадесятеро хлопців з одної католицької школи, що там бавилися під дозором священників. З них 13 потонуло.

ПОЛЬЩА ДУШИТЬ НІМЕЦЬКУ ПРЕСУ.

БЕРЛІН, 8. серпня. — Польський уряд заборонив дальше видавання Горішньо-Шлезького Курієра, найбільшої німецької газети в Польщі, за те, що ся газета написала з приводу викидання Німців з Польщі, що Польща стоїть за насильство, себелюбство й ненависть та що вона порівнувала політику Німеччини з політикою Польщі некорисно для Польщі.

ПІДОЗРІВАЮТЬ ВАЖНИЙ ВИНАХІД.

БЕРЛІН, 8. серпня. — На вістку, що найбільші німецькі фабрики аніліни й соди закупили фабрики й копальні Стінеса, появилися в газетах догади, що сі копальні закуплено передовсім тому, бо хеміки відкрили спосіб переміни вугля на влив. Сеї переміни для торговельних цілий малиби доконувати в хемічних фабриках.

ВЕЛИКІ ПОЖАРИ ЛІСІВ В КАНАДІ.

ВИКТОРІЯ, Британійська Колумбія, 8. серпня. — В полудневій частині Британійської Колумбії горить тепер 145 пожарів лісів та корчів. Провінціяльний лісовий уряд признає, що він не може дати собі ради з тими пожарами.

Один з таких великих пожарів, що розпорівся недалеко від міста Нелсона, загрожує фармам і другим оселям.

ГОЛОД В ІРЛЯНДІЇ.

ДАБЛИН, 8. серпня. — В Кльонмел, найбільшій оселі округа Типерері, померло з голоду 2 айрських дітий. Міська рада відкликалася до світа о допомогу.

БЕЗРОБІТТЯ В НІМЕЧЧИНІ.

БЕРЛІН, 8. серпня. — Німецке безробіття стало знова зростати та досягло вже числа 600,000 робітників. Друге таке число робить лишень частину часу.

Зріст безробіття показує, що Німеччина знова зближається до промислової крізи.

ПЛЯНУЮТЬ ВЕЛИТЕНСЬКІ ЛІТАКИ ДЛЯ ПОДОРОЖИ ЧЕРЕЗ АТЛЯНТИК.

ЛОНДОН, 8. серпня. — Відомий англійський авіяційний інжинер Новаро поробив пляни заведення постійної воздушної комунікації межи Ню Йорком і Лондоном. До переведення людий мається вживати велитенських літаків, які будуть могти примістити по 150 людий та будуть відбувати переатлянтійську дорогу за 35 годин. Підприємство має мати 10 міліонів долярів капіталу.

РАБУНОК ЦЕРКВИ В МЕКСИКУ.

МЕКСИКО, 8. серпня. — В Морелії, столиці мексиканського стейту Мічоакана, зрабували вломники з катедральної церкви корону, цілу вкриту діямантами, вартости 10,000 долярів, та другі дорогоцінности.

ПЕРЕПРАЦЬОВАННЄ ШОФЕРІВ ВИНУВАТЕ ЗА ВИПАДКИ.

ЛОНДОН, 8. серпня. — В одному англійському медичному журналі підносить один лікар свої помічення, що наслідком випадків, які йому приходилося оглядати, було перепрацювання шоферів.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and Holidays
at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодинокe число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

В Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ВУГОЛЬ

Новочасна народна господарка опирається на промислі, себто на переробці сирих матеріялів у фабриках. Головною мертвою складовою частю фабрики є машинерія, а сеї праця знова залежить від топлива. Найголовнійшим топливом є вуголь. Колиб не стало вугля, то нині станулиб майже всі фабрики. Лишень частина фабрик, які тепер гонить нафта або вода, моглиб далі працювати. Не даром і називають вугля основою фабричного промислу.

Тому такої великої ваги набирають всякі клопоти в углевім промислі, всякі непорозуміння межи властителями копалень а робітниками. Тому то недавно цілий світ дебатував стан углевого промислу в Англії та Німеччині. Тому тепер очи всіх звертаються на вуглеву крізу в Америці.

Історія добування вугля мала таких кріз немало. Просто цілий вуглевий промисел се дуже делікатна будова. Майна мусить бути положена там, де в землі природа зложила міліони літ тому, назад останки передісторичних дерев. Тому, що майна мусить бути там, де є поклади, тому перевіз вугля має велике значіння для добування й торговлі вуглям. До того добування вугля є працею, небезпечною для тіла й життя робітника. Се брудна, тяжка робота, але вона притягає дивним способом відважних людий, які не вагаються виставляти своє життє на небезпеку. Промисел добування вугля потребує богато капіталу, і тому він скоро попав в руки великих і богатих підприємців, яких робітники називають вуглевими баронами. Все життя вуглевого робітника сходить на добуванне вугля та на боротьбу проти сих баронів, які хочуть тягнути як найбільші зиски з промислу, не зважаючи на кошти, які за се будуть поносити в каліцтвах і життю вуглеві робітники.

Світова війна дала новий товчок розвоєви вуглевого промислу. Сила вуглевих баронів за той час зросла непомірно. Зате сила робітників не зросла розмірно. Американські вуглеві підприємці добули собі через війну широкі ринки в Америці й поза Америкою, здобули собі гарні зиски. Американські вуглеві робітники не зискали богато.

По війні показалося, що промисел розвинений навіть забогато, як на потреби американських і світових ринків. Значить, богато копалень прийдеться замкнути, бо вони неплатні. Властителі сих копалень пробували ратуватися перед таким замкненнем через обнижуванне коштів добування, а се значило передовсім через обниженне робітничої заплати вуглевих робітників. Прийшлося робітникам боротися за удержання дотеперішної життевої стопи та не датися властителям стягнути в нужду й бідноту. Проти домагання властителів понизити робітничу заплату, щоби тим самим понизити кошти вугля, робітники підняли домагання удержання й піднесення життевої стопи для себе й своїх родин.

За послідних кілька літ вугольний промисел Злучених Держав був кілька разів предметом докладних розслідів. Розслідживали його не лишень урядники та знатоки майнерської юнії, але й представники стейтових урядів та спеціяльна вуглева федеральна комісія. Факти, які винесли на денне світло сі розсліди, з котрих декотрі коштували великі гроші, (розслід федеральної комісії мав коштувати понад пів міліона долярів) представляють життя вуглевого робітника зовсім незавидним. На 46,000 робітників твердо-угольного промислу близько 44,000 тисячі заробляло менче як 2,000 долярів у рік, а лишень 1,856 робітників зарабляло понад 2,000 долярів. При такім зарібку, відомо, життя робітника не може відповідати тим вимогам вигоди, що називаються американською життевою стопою.

З такими тяжкими болячками приходиться тепер бороти американській суспільности. Виходить старий контракт межи вуглевими робітниками твердого вугля а властителями копалень, і властителі хочуть використати сей мент на те, щоби знижити ще далі робітничу заплату. Кажуть вони, що їм ходить о зниженне ціни вугля для суспільности, та що се зниженне є неможливе тепер так довго, поки робітники побирають дотеперішну, як кажуть властителі, високу зарібкову плату.

Проти сих домагань властителів робітники виставляють домагання піднести робітничу заплату на 10 процентів для контрактових майнерів, а о 1 доляр на день для нефахових майнерів. Далі вони домагаються признання 8-годинного дня праці та 5-дневого тижня, себто відпочинку в суботу й неділю. Наконець, вони знова виставляють домагання признання системи відчековання („чек-оф-систем"), на основі котрої самі заряди копалень обтягалиби при виплаті своїм робітникам їх вкладки до робітничої юнії та передавали відтак сі вкладки юнійному зарядови.

Властителі противляться сим домаганням на тій основі, що се піднялоби кошта добування твердого вугля в Злучених Державах на 100 міліонів долярів в рік, через що ціна одної тони вугля піднеслаби ся о 2 доляри понад дотеперішну ціну.

Отсе є питання, які мусять бути вирішені до 1. вересня, коли вуглеві робітники не мають вийти на страйк.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЄ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — СЕ СИЛА. — ПИШІТЬ ПО НАЙНОВІЙШИЙ ЦІННИК КНИЖОК.

З ДОРОГИ.

ПРО ЗАКАРПАТСЬКУ УКРАЇНУ.

Примітка: Відомости, які тут подаємо, походять від одного з наших визначних діячів молодшого покоління, який брав активну участь в визвольній боротьбі та займав в той час визначне становище в Галичині, а тепер працює на Закарпаттю на важній культурно-народній позиції. Відомости дуже цікаві, які вияснюють не одно важне питання, особливо це, яке торкається українсько - чеських взаємин на Закарпаттю.

Останніми часами появляються в українській пресі тривожні вісти із Закарпаття. Скажіть будь ласка, що там властиво робиться?

Відповідь: Ви певно маєте на думці новий курс чеської політики на Закарпатській Україні, то є чехізацію.

А вжеж!

Так отож Вам скажу, що розвиток політичних відносин на Закарпаттю йде природним шляхом. Розріжнити тут треба три періоди.

Перший, це літа 1919—1922. Чехам припало Закарпаття цілком несподівано, бо вони до нього жадних претенсій не мали. Це сталося лише завдяки тому, що українська держава не вдержалася і не було кому Закарпаття приділити. **Визначні чеські політики ще в 1920 р. заявляли публично, що Закарпаття вони держать тимчасово як застав,** який видадуть будучій Україні чи Росії. Тому становиску і відповідала їх політика на Закарпаттю, яку вони вели в першім періоді. Не знали вони ні краю ні відносин, а маючи одну тільки мету, край цей як найскорше відмадярщити, підтримували кождого, хто заявляв себе славянином. А тому, що місцеві Русини дуже поволи і нерішучо переходили на славянську орієнтацію, шукали Чехи опертя в славянській еміграції: Українцях і Росіянах. І в тім то часі могли були українські еміґранти масово найти службу в Ч. С. Р. і одержати чехо - словацьке громадянство. Вони одначе о таку службу не старалися, бо всі вірили, що в короткім часі підуть знова побідним походом на Львів. Лише одиниці на службу поступили і ті мають сегодня забезпечену еґзистенцію.

А який напрям піддержували тоді Чехи на Закарпаттю: український чи русофільський?

Жадного! Оба ці пагрями щойно кристалізувалися, а викликували їх еміґранти: Кацапи і Українці. На початку переважали впливом галицькі кацапи, які залізли сюди ще тоді, коли Українці воювали з Поляками. Їх опорою був перший ґубернатор Брейха, але зате змаліли з хвилею, як приїхав з Америки ґубернатор Жаткович.

Значить Жаткович опирався на Українцях?

Нічо подібного. Кацапи виступали проти него лишень тому, що через него пішов улюблений ними Брейха. Жаткович був національно так мало свідомий як кождий другий закарпатський Українець. Він не понимав як слід ріжниці між Українцями а Росіянами, сам був надзвичайно зарозумілий і не допускав до себе ні одних ні ся автохтонська, сепаратистична орієнтація: „Пудкарпатскѣ Русины" мовляв, це окрема нація, ні Українці ні Росіяни. Чехам та орієнтація дуже подобалася і вони почали її висувати в практичній політиці.

А чому Жадкович покинув Закарпаття?

Причина тота, що той чоловік, який не мав поняття про адміністрацію, уявив собі, що він король Закарпаття, ніякої конкретної програми своєї діяльности не мав і попадав раз-у-раз в конфлікт з владою, але не з причин програмових, але дрібних, дуже часто особистих. Він мав повну обективну можливість вибудувати автономію Закарпаття, але він до такого завдання не доріс і уступив без страти для Закарпатської України. З його уступленням кінчиться перший період в розвитку політичних відносин на Закарпаттю.

Що-ж характеризує другий період?

Під зглядом національно-політичним можна його назвати українофільським, а кацапи називають його мазепинсько-еренфельдівським, а то від представника тодішнього політичного напряму, Чеха, віцеґубернатора Еренфельда. Очевидно Еренфельд тут ні при чім, а українофільським є той період о стільки, що Еренфельд опирався на соц. дем. партії і партії хліборобській (о. Волошин, Бращайко), які держаться плятформи, що населення Закарпаття — це Українці. В тім періоді розвинулася „Просвѣта" і „Руський театр" в Ужгороді, „Підкарпатський Банк", тов. „Надія" і др. Шкільництво почало теж гарно розвиватися, Українці почали складати учебники, а влада давала фонди на їх видання, почали появлятися популярні книжочки із усіх областей знання і т. д.

Кацапи почали кричати і кинулися на села з опозиційними кличами проти Чехів. Опозиційна тактика була тоді дуже вдячна, бо в краю була економічна нужда, якій ніяке правительство не булоби в стані запобігти за одним махом. А кацапи кричали, що нужді винні Українці з Волошином і Еренфельдом на чолі. Чехо-Словацька Република є демократичною державою, а в демократії крик поплачує. Чеські партії почали використовувати Закарпаття для своїх партійних цілей. Аґрарна партія взяла в опіку т. зви. земледільческу партію з Камінським на чолі, а партія чеських соціялістів (Кльофач) взяла під опіку кацапську трудову партію з галицьким кацапом Ґаґатком на чолі. Спільними силами повалили Еренфельда і посадили пряшівського тумана А. Бескида на ґубернаторськім престолі. З тим починається третий період, який треває до сегодня.

Значить тепер командують на Закарпаттю кацапи?

Того не можна сказати. Чехи побачили, що при поділі Русинів на два воюючі табори, їх позиция стає дуже вигідною. Вони хопилися старої австрійської методи: divide et impera! — розєднуй і приказуй! Метода та показалася успішною. Оба рускі табори, заняті боротьбою між собою, залишили економічно-національну роботу, а навіть перестали говорити про автономію, що до цего часу була першим і найважнійшим політичним постулятом всіх партій. Тому не диво, що при послідних виборах до парляменту віднесли комуністи повну побіду. Чехи знова прийшли вкінці до цего переконання, що їм не треба опертя о жадну руську партію, а треба обсадити Закарпаття своїми людьми з Чехії і все чехізувати. І отце є власне та чехізація, що то занепокоїла всіх Українців на всіх землях України.

Як відбивається отся чехізація на українських еміґрантах?

Однаково, як на еміґрантах українських і кацапських. В Ужгороді виходить півурядова чеська ґазета „Podkarpatske Hlasy", яка про нічо інше не пише, як тільки цькує проти еміґрантів взагалі, а проти Галичан-Українців зокрема. На цю послідну роботу дістає ще спеціяльні фонди від польського консуляту в Кошицях.

Ви певно читали в „Свободі" допись І. Ромзи „Про господарювання Чехів на угорській Руси". Чи вона правдиво представляє тамошні відносини?

Ні! це допись несеріозна і баламутна. Закарпатської України ніяк не лицює називати тепер „Угорською" Русею, бо Угри ніякого права до неї не мають. Ми маємо слушну підставу гніватись на Чехів за їх теперішню політику на Закарпаттю, але ми мусимо їх розуміти і не потребуємо „виповідати погорду та ненависть чеському народови і урядови". Найбільше треба нам гніватися на нас самих та на інтеліґенцію на Закарпаттю. Чехи не винуваті тому, що в мукачівській ґімназії учать по російськи, бо всі дотеперішні учительські конґреси того жадали, жадають того всі кацапські партії на Закарпаттю, а навіть Жиди і Мадяри того домагаються, очевидно з тою метою, щоби спинити культурний розвиток Закарпатських Українців в імя мадярської культури. Мимо цего однак в мукачівській ґімназії по російськи не учать бо навіть професори-Росіяни учать російсько-українським жарґоном, так, що дітвора не може навчитися ні російської ні української мови. Натомісць в прочих ґімназіях переважає українська мова, а молодіж виховується на читанках відомого українського письменника проф. д-ра Бирчака. Всеж таки хаос що до мови є, а корисний він для Чехів, бо не тільки чеські діти, але і жидівські та мадярські, а навіть многі з руських волють ходити до чеської школи чим хаотичної руської. Чехи тому дуже раді. Без сумніву, що це прикра для нас справа і болюча, але їй легко зарадити, бо треба тут тільки трохи національної свідомости, а перед тою Чехи цілком певно уступлять.

Яка Ваша думка: зчехізують Чехи Закарпатську Україну чи ні?

Ні! Вони її зукраїнізують, і то якраз тою політикою, яку тепер ведуть. Бо така політика мусить викликати реакцію з боку Русинів, а початки тої реакції вже бачимо на конґресах Підкарпатських Русинів в Америці, де ухвалюються резолюції острим протестом проти чеської влади. При тім одначе зазначу, що нам Українцям треба ставитися до аранжерів таких конґресів дуже осторожно, бо многі з них протестують проти Чехів не з мотивів національно-політичних, але матеріяльно-еґоїстичних. Прим. підкарпатське духовенство мститься на Чехах за те, що ті знесли на Закарпаттю їх привілеї, т. зв. коблину і роковину, якими селяни були змушені робити даром для своїх духовників та ще віддавати їм певну скількість земельних плодів. Інші знова остали на далі в своїй душі запеклими мадяронами і всюди протестують проти чеської влади — за мадярські гроші. Розуміється, що найдете в Америці і чесних руських патріотів, до яких належить і новий епископ Василь Такач, але їх не богато. Лучшу інтеліґенцію дістане Закарпаття доперва з того молодого покоління, що виховається в руських школах.

Як ведуть Чехи економічну політику на Закарпаттю?

Чехи — це нарід практичних бізнесменів і такими вони є на Закарпаттю. До їх приходу ціле економічне життя було в жидівсько-мадярських руках, яких-то Чехи з успіхом з тої ділянки випирають. Поки-що інтереси нашого населення тим не загрожені. Зате місцеве населення обурене напливом Чехів до публичних урядів. Ще в 1919, 1920 і 1921 р. почувалися Чехи на Закарпаттю чужо і училися руського язика, уладжували язикові курси і все заявляли, що вони прийшли на Закарпаття тільки переходово, поки не наладиться державний апарат, а пізнійше повернуть до Чехії, а готовий апарат віддадуть Русинам. Але коли Чехи пізнали руську мізерію, брак національної свідомости Русинів, їх безязичіє, а особливо це, що кромі мадярської мови, ніякої славянської не знають, що своєї мови не шанують, нігде її не вживають, а ще самі наломлюються говорити по чеськи — сказали собі: Пощо нам заводити насильно руську мову, коли самі Русини того не бажають. Давайте, будемо заводити язик чеський. Це пішло гладко як по маслі, а зрозуміти це можна з слідуючого: На цілім Закарпаттю є всего три — чотири інтеліґентні доми, що говорять в дома між собою тільки по руськи, але то родини мішані, де муж або жінка є Галичанами. Впрочім всі без виїмку, навіть провідники, говорять між собою по мадярськи. Чи можуть Чехи це толерувати і опиратися на таких Славянах? На Закарпаттю ніхто кромі Галичан не адресує листа по руськи, лишень по мадярськи, або чеськи. Ні одна руська ґазета (дослівно ні одна) не розсилає своїх примірників під опаскою руською, а тільки під чеською, або мадярською. А примусу тут нема під тим оглядом ніякого, тільки закарпатські братя ще прямо не розуміють, яке політичне значіння має боротьба за язикові права в урядах. А впрочім по суті їх рідною мовою є мова мадярська!

При тій національній свідомости Русинів зрозумілою стане та сміліcть Чехів, з якою вони чехізують все публичне життя. В інтересі українства лежить, щоби вони зачали ще переслідувати руський язик, бо може тим вражать вкінці затвердле національне почуття закарпатських Українців і викличуть реакцію. На жаль Чехи йдуть до своєї мети легко і мягко, не так як Поляки в Галичині.

Як приготовляються закарпатські Українці до наближаючихся виборів?

Русини все приготовлялися до виборів в цей спосіб, що жебрали у влади, або у котроїсь з чеських партій грошей на вибори, заявляючи, що їх партія була і є льояльною. Так приготовляються і тепер. Руські партії, які стоять на державному чеському становищу (себто всі партії кромі одної, яка мимо горячих бажань не може достатися до правительственного корита) получилися з подібними по програмі партіями чеськими і разом з ними підуть до виборів.

Якого висліду можна надіятися з тих виборів?

Можна припустити, що тим разом влада буде мати більший успіх, але і комуністи не сплять, а приготовляються рівнож до виборчої кампанії. В допомозі стане їм економічна нужда, незадоволення населення, безробіття та чехізація, бо комуністи на Закарпаттю держаться іменно українського культурного напрямку.

А якої політичної лінії держиться українська еміґрація на Закарпаттю?

Українська еміґрація політично не зорганізована і офіціяльно участи в політиці не бере. Оскільки приходиться поодиноким людям впливати на населення політично, українські еміґранти піддержували до цего часу соціяльно-демократичну і хліборобську партію. При надходячих виборах будуть деякі піддержувати аграрну партію, о скільки вона буде висувати при виборах лишень соціяльно-клясові кличі, а не русофільсько-національні. Всі ці партії є державницькі, а українські еміґранти, момо чеської нагінки на них, піддержують чеську державність на Закарпаттю, а то з тої причини, що під чеською владою та так страшно змадяризована країна всетаки поволи відмадяризовується, а національна українська культура все таки має тепер можливість розвитку. Думаю, що наше поступовання правильне.

Чи маєте яке побажання зглядом американської еміґрації?

Ми еміґранти з Галичини, які працюємо на Закарпатській Україні над національним освідомленням наших братів, радіби знати, що зробила чи там робить галицька еміґрація в Америці над зближенням до своїх братів-еміґрантів з Закарпатської України. Нічого про це не пишеться в американських часописях, ні не чути, щоби та справа була порушувана на народних зібраннях. Таке зближення в Америці приспішилоби націоналізаційно - освідомлюючий процес тут на Закарпаттю, а вісти про це булиби значним аґітаційним матеріялом. Тож працюйте в тім напрямі і пишіть про це до наших часописей.

МИХАЙЛО СТАРИЦЬКИЙ.

Я БАЧИВ СОН.

Я бачив сон... Ні, марилось у яв —
Він і тепер стоїть перед очима.
Безмежний степ, укритий снігом спав,
Чи мертвий був, як пустель несходима.
Ні кущика, ні горбика кругом,
Ні плямоньки на дикому роздоллі,
Тільки туман звисав густим рядком
І сонце крив у сірому приполі...
Ні руху скрізь, ні згуку... І вітрець
Був скований в повітрі отяжілім...
Усе живе замерзло на нівець
У савані одноманітно-білім...
Від півночи йно кралась хмура мла,
Здіймаючи таємні, чорні крила...
І в темінь ту страховищну несла
Мене якась необорима сила...
Холола кров і мізок ціпенів,
У душу жах сліпі наводив очі, —
А я летів од теплих, ясних днів
В обіймища холодні злої ночи!
Зближалася межа мого життя,
Зривалися останні його хвилі...
Звідтіль уже немає вороття —
Я серцем чув, що опинюсь в могилі...
І я вітав в-останне небокрай,
Де світло вже лиш окравкою мрілось...
Прощай, прощай, родино, ясний край,
Яким жило, яким це серце билось!
І зійде знов там сонечко ясне,
Тепло і світ розіллє по країні,
Надію дасть, що лихо проминe,
Що доленька покращає людині —
Й одурить знов окривджений народ —
Ох, не радіть тобі ясній блакиті,
Бо пан тобі — ніч, морок, сніг і льод,
А боротьба безкрая в хижім світі,
Без просвітку, без певної мети...
Чи-ж світла ти добудеш до боріння,
Чи досягнеш хоч краплі щастя ти
За труд тяжкий, за вікове терпіння?
Не знати-му, не чути-му вже я
Ні мук твоїх, ні стогону, ні плачу...
Прощай, прощай, родинонько моя
До віку вже тебе я не побачу!

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Поміч на будову читальні Просвіти в галицькому селі.

Комітет допомоги будові читальні Просвіти в Глещаві, теребовельського повіту, в Галичині, на котрого чолі стоїть гр. Іван Гладій (252 Вест 39-а стр. Ню Йорк, Ню Йорк), дістав уже від читальняного заряду посвідку на гроші, які вислали туди комітети з Ню Йорку, Філяделфії, Майнерсвилу й Дітройту. Нюйорський комітет веде сю роботу далі та не перестане її, поки читальняний дім не буде готовий. На руки гр. Івана Гладія жертвували далі на сю ціль:

Іван Гладій 10.00, давнійше 25.00, разом 35.00; Семко Поседнорний 10.00, давнійше 10.00, разом 20.00; Николай Джумага 10.00, давнійше 20.00, разом 30.00; Василь Гирич 10.00, давнійше 15.00, разом 25.00; Николай Смалига 5.00, давнійше 10.00, разом 15.00; Іван Стечишин 5.00, давнійше 10.00, разом 15.00; Гриць Стечишин 5.00, давнійше 15.00, разом 20.00; Николай Хаєцький зі Скалата 5.00; Іван Гнатович з Ілавча 2.00. — Разом тепер зібрано $62.00.

Комітет сподіється, що всі газети піддержуть його роботу та що її підопруть також в Канаді, де серед односельчан є один священик, один учитель та один редактор.

Се і те.

Американські законодавці ломлять собі голови над тим, як запобігти частим випадкам автомобілів.

Чому не засудити того, що їхав, щоби ходив?

Прогібіційні урядники кажуть, що вони все ще шукають за бутлеґерами.

До сього часу пора вже було кождому найти свого бутлеґера.

Слухаючи релігійних сварів, дивуєшся нераз, де кінчиться теольоґія, а починається релігія.

ЗВІДОМЛЕННЯ ЗІ ЗЇЗДУ В СПРАВІ ОБЄДНАННЯ.

—o—

В суботу, 11. липня ц. р., Ширший Народній Комітет при співучасти представників УПНР. і нац. ґрупи Парляментарної Репрезентанції та делеґатів 49 повітів затвердив плятформу, на основі якої УНТП. (оба крила), УПНР. і нац. ґрупа Парл. Репрезентанції злилися в одну партію, яка приняла назву **Українське Національно-Демократичне Обєднання.** Година 9-та рано. Це останній акт ширшої управи УНТП. Саля засідань заповняється битком діячами краю.

За президіяльним столом появляється голова уступаючого Народнього Комітету през. др. Із. Голубович і в глибоко продуманій промові отвирає наради. Говорить про дволітнє розбиття нашого політичного життя, його причини й наслідки, вкінці про необхідність консолідації. „Ми пережили період вагань і пошукувань нових шляхів. Що всі ми робили це чесно і в добрій вірі — найкращий доказ те, що сьогодня зійшлися ми для остаточного оформлення великого діла: консолідації національного табору, поставлення підвалин під могутню орґанізацію — „Українське Національно-Демократичне Обєднання."

През. д-р Голубович реферує вислід нарад Обєднуючої Комісії і закликує до вибору президії Зїзду.

Головою Зїзду вибрано сен. М. Черкавського, заступниками Гр. Тершаківця і о. Степана Онишкевича, секретарями В. Целевича і Мих. Струтинського.

М. Струтинський відчитує плятформу Обєднання, яку зібрані приймають без дискусії. Вона-ж — вислід праці Обєднуючої Комісії, в якій були заступлені представники всіх чотирох уґруповань.

Опісля переведено вибори установ партії.

На внесок Комісії до Центрального Комітету УНДО. вибрані:

1) д-р Баран Степан, 2) д-р Біляк Степан, 3) д-р Волошин Михайло, 4) Галущинський Михайло, 5) д-р Говикович Альфред, 6) Голубович Ізидор, 7) Ґресяк Василь, 8) д-р Загайкевич Володимир, 9) сенатор Карпінський Олександер, 10) посол Кузубський Борис, 11) Кузьмин Микола, 12) о. Куницький Леонтій, 13) д-р Куровець Іван, 14) д-р Марітчак Олександер, 15) Мудрий Василь, 16) д-р Левицький Дмитро, 17) д-р Левицький Кость, 18) Ліщинський Іван, 19) о. Лопатинський Дамян, 20) Остап Луцький, 21) д-р Юлій Олесницький, 22) о. Онишкевич Степан, 23) д-р Охримович Володимир, 24) інж. Павликовський Юліян, 25) Паліїв Дмитро, 26) д-р Пирогів Микола, 27) о. Садовський Володимир Домет, 28) д-р Селезінка Ярослав, 29) Стефанівський Михайло, 30) о. Стефанович Олександер, 31) ред. Струтинський Михайло, 32) Тершаковець Гринь, 33) д-р Троян Корнило, 34) пос. Хруцький Сергій, 35) Целевич Володимир, 36) Черкавський Михайло, 37) Черкавський Олекса. Крім вичислених до ЦК. входить один представник молоді, та одна представниця жіноцтва. ЦК. має право кооптувати трьох членів.

До Народнього Комітету (ширшої управи УНДО) вибрано 113 членів.

З уряду входять до Народнього Комітету голови повітових орґанізацій.

Головою УНДО вибрано д-ра Дмитра Левицького.

Коротка, річева політична дискусія над точками маніфесту, в якій забирають голос: д-р Т. Ваньо, о. прал. Л. Куницький, д-р І. Сохацький, Лев Петрушевич, д-р Ст. Витвицький, д-р Ф. Евин, о. Савойка, Гр. Тершаковець, М. Струтинський, Ол. Гладишовський, О. Луцький. Головну увагу бесідники присвячують справі відношення до Рад. України.

Доконечне зредаґування маніфесту передається редакційній комісії, до якої вибираються: д-ра В. Охримовича, ред. В. Мудрого, ред. Ф. Федорцева, В. Целевича і ред. Струтинського.

Передполудневий порядок дневний вичерпаний.

Голос забирає голова УНДО — д-р Д. Левицький. Дякує за вибір і закликає до співучасти у відповідальній праці всіх присутніх. „Тільки збірним зусиллям цілої суспільности зможемо побороти лихоліття, яке переживаємо. Провід тільки тоді зуміє виконати вложені на нього обовязки, коли його ініціятива в кожній справі находитиме широкий відгомін на місцях, коли в підмурівок нашої будівлі діячі на місцях покладуть якнайбільшу суму праці і доброї волі. І ще одно: передумовою успіху нашого Обєднання: атмосфера взаїмного довіря, ґрунтовне виполення ворожнеч особистих і ґрупових. В цім напрямі зроблено перші кроки далекосяглого характеру. Хай живе УНДО."

На вступі пополудневих нарад голова Зїзду подав звідомлення з конститууючого засідання ЦК.

Заступниками голови Обєднання вибрані: сен. М. Черкавський, д-р Ол. Марітчак, о. Д. Лопатинський, Гр. Тершаковець і д-р Корнило Троян; ґен. секретар: Вол. Целевич, його заступник: М. Струтинський.

Опісля виголошено отсі реферати: В. Целевич — орґанізаційний, М. Галущинський — освітний, О. Луцький — економічний. Після дискусії, в якій довші промови виголосили о. прал. Куницький і Гр. Тершаковець, урядуючий заступник голови — о. Ст. Онишкевич о год. 6-ій короткою промовою закрив наради.

В тімсамім числі „Діла", з якого ми передрукували отсю статтю, находиться на 1-ій стороні маніфест Обєднання, який польська прокураторія сконфіскувала, лишаючи з нього заледви одну четвертину. Сю оставшу четвертину понизше наводимо.

УКРАЇНСЬКЕ НАЦІОНАЛЬНО-ДЕМОКРАТИЧНЕ ОБЄДНАННЯ ДО УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА.

Українська Громадо!

УНДО обстоюватиме й розбудовуватиме одноцільний український н а ц і о н а л ь н и й фронт, змагаючи до культурної, економічної і політичної уніфікації української нації.

У практичній діяльности УНДО орґанізуватиме селянські, робітничі і міщанські маси з метою перетворити їх на політично свідомі та економічно сильні й незалежні соціяльні ґрупи. З тією метою УНДО, обстоюючи в принціпі приватну власність, буде боротися за перехід землі в руки нашого селянства, особливо в руки малоземельного й безземельного, без дальшого відшкодування — уважаючи, що селянські маси своєю, майже безвідплатною працею на протязі століть, вже давно заплатили за великовласницьку землю. Поруч з тим УНДО велику вагу кластиме на поширення кооперативного руху і на створення міцних основ під українську кооперативну орґанізацію як головного засобу економічного подвигнення українського населення.

З тією самою метою УНДО буде змагати до привернення містам на українській національній території їх природного національного характеру, кладучи здобуття торговлі і промислу українським елементом в основу своєї діяльности.

З тією метою УНДО буде боротися за збереження дотеперішних здобутків робітничої кляси, за їх утвердження, поширення та за здобуття нових. Одним словом УНДО буде боротися за *)економічне й культурне розкріпощення та подвигнення українського народу.

Вступаючи в нову добу громадянської діяльности, в добу праці, орґанізації і боротьби, переводячи обєднання всіх активних сил нашого народу, закликає всіх громадян стати орґанізованою лавою під прапором обєднання. (Тут пару стрічок сконфісковано).

Всі ті, що глядять з курних хат, з чужинецьких фабрик і ремісничих варстатів, взивають нас стати плечем об плече, грудь при груди, рука в руку до спільної боротьби за правду, добро і справедливість. Ми глибоко переконані, що треба сильно бажати, працювати в обєднаній громаді при взаїмній вирозумілости й допомозі.

Йдучи на службу свому народові; закликаємо всіх до тієї служби під кличем: **В праці й боротьбі здобудемо право своє!**

У Львові, 12. липня, 1925.

За Центральний Комітет У. Н. Д. О.:

Д-р Дмитро Левицький, гол.;
Сен. Михайло Черкавський,
о. Дамян Лопатинський,
Д-р Олександер Марітчак,
Ґринь Тершаковець,
Д-р Корнило Троян
заступники голови.

Володимир Целевич, ґен. секр.
Михайло Струтинський, з. ґ. с.

*)В сім місци було як легко догадатися, слово „політичне", яке польський прокуратор сконфіскував.

Ол. Галичанка.

ТАКА СОБІ ІСТОРІЙКА.

(Оповідання читальника).

Вже у всіх поблизких селах коло нас були читальні, а у нас — ні. Якось так велося з дня на день, не було кому за це діло добре взятися. У нас колись перед війною була якась читальня — але не було доброго проводу то й користи з неї ми не мали. Тому казали люди: не було з того хісна колись, не буде й тепер. Найбільше вже відводив від гадки про читальню своїх гостей коршмар Мортко. Лиш бувало хтось закине про читальню чи кооперативу — а Мортко зараз: ну, ну дивіться! Хочете собі біди напитати? Лиш заходіть собі з читальнями ци копіративами, а вже мете видіти, що то буде!

І люди лякалися. Може бо й є яка біда буде — не один собі думає. Вже коби знав чоловік так документно, що то може бути, — то може би так дуже того й не збоявся, бо хлоп, знаєте, твердий, йому не легко до печінок дібратися, — але на таке: мете видіти — Бог зна що мож було гадати.

Якось раз притиснули Мортка добре до стіни: Ану, скажи, Мортку, що таке може бути?

А він: Ну, що? не видите у других? Ревізії, арешти, кримінали.

На це й охочі студеніли.

А може й правду Мортко каже? Жид, не бійся, добре знає. Чули й ми за тоті кримінали,— не бувсми там з роду, не хочу й тепер.

І умивав оден з другим руки.

Аж вже сусіди з нас зачали сміятися. Бувало зійдемося де з людьми, на ярмарку ци де на якім представленню, що сусідні читальні дають, та так і чуємо за плечима:

— Диви, диви, Морткові читальники з Петровець прийшли...

— Або то Петрівці? Та це вже Мортківці, й такого сміху наробе, що хоть бери й утікай хоть зараз.

Якось на Юри, на ярмарку, зійшовся я коло кутських жовтих чобіт з моїм кумом з сусіднього села Юрковець.

Той мене взяв на бік.

— Що, каже, у вас за така публіка діється? Та ви гадаєте цілому нашому кутови встид робити, ци що? Таже вже як старі так глузди в войну погубили, то від чого ви молодяки там киснете? Ходи таки зараз зі мною до нашої канцелярії, бери статути.

А я, знаєте, ще чіхаюся в потилицю.

— Та бо то, кажу, знаєш небезпешна річ, аби якої біди на село не стягнути.

— А що такого? Ци я тобі кажу яку революцію робити, ци що? А от скрізь по селах вже як Бог приказав, читальні є...

— Мортко каже: будуть ревізії, арешти...

— Та за що? Або то щось недозволеного? А як схочуть ревідувати, най ревідують. Що в тебе найдуть? дітий копицю? Латки на плечах? Вже нас ревідували! Бувало в колію не нусте, доки за ковнір не подивеси, та їм то борше навкемилося як нам.

— Ей та то коби з тими ґазетами, книжками біда не була.

— А ти собі гадаєш, що тобі будуть таку ґазету присилати, що її ще ніхто не читав! Таже нім вона до тебе дійде, то її такі пани в руках мають, що вона від їх пальців аж побіліє...

— А криміналу таки страшно, що не кажи...

— Ну, аби й так, то що ти дурний гадаєш, що тепер по кримінадах лише злодії сидять? Тепер там такі політичні парзуни знайдеш, що ади хлоп на инчім місци сісти при них не смівби, а там — з одної миски юшку хлепче за пан-брат. Та там і ксьондзи бувають: оден пан-отець, десь кажуть, з гір та такий політичний став, що цілком в кримінали парафію засидів, більше там, як у себе в горах...

На таке не було вже що й казати, — ми пішли. Той пан у канцелярії, відай адвокат, так мною утішився, якби я йому не знати яку добру справу нагилив, дав папері, поучив, як що робити ще й на збори обіцяв приїхати.

Вже що буде, то буде, а ми відкриваємо читальню. В назначений день зібралося гостий прошених і непрошених цимало. Одні аби щось нового послухати, инчі аби підслухати — ще инчі аби хоть подивитися на того пана делеґата, що такий відважний, не боявся на село межи хлопів приїхати. Бо то знаєте, тепер не так, як давно. Перше бувало леда хто, що хотів бути послом, товкся по селах, золоті гори хлопам обіцював. Зїздили бувало й до нас студенти — ці що у школах училися, заходили межи хлопів де і ксьондзи, вчителі — тепер зарослі тоті стежки, що вони ними ходили, й добре тот делеґат на зборах казав: не спускайся, хлопе, на нікого, як не хочеш, абис з корінем пропав — закоти мозолисті руки, заводи у себе читальні, спілки, — слухай, дивися, що другі народи робе, й сам берися до цего, бо готове тобі ніхто, нічо не подасть. Та як зачав нам за тоти читальні, кооперації, ріжні промисли розповідати, як розказав, які би то ми могли бути, якби мали розум, просвіту, а які є, — то кажу вам, старі таки добре поплакали си — а молодим аж долоні засвербіли до роботи.

І як ми заложили тоту читальню, позаписували ґазети, книжки — то кажу вам, якби нам забите на глухо вікно на світ отворилося. Знаємо гет, що діється в світі, і в нас і по чужих краях. Бо тепер маєте знати, хлоп не такий дурний, як був перед війною, що кромі ярмарка й відпусту в найблизчім місті нічого ні бачив ні чував Тепер, бачите, читає за Велику Україну, за Росію, Москву, Сибір — то якби це все таки бачив, бо як не сам ці краї переходив, то від другого чув за них. А згадай Сербію, чи як то тепер кажуть Югославію, то кождий знає, який то завзятий нарід, що своєї землі не лиш руками, а так сказати-би зубами й кігтями боронив! А Франція, Італія — де колись хтось чув за ню на селі, де навіть розумів тото слово?— Ану, послухайте тепер, як люде посходяться у читальню, та стануть за Француза, Таляна розповідати! А вже найважніше, то таки за наш край. Сидів, бачите, чоловік як завязаний у мішку, леда хто добре дверми рипнув — вже зараз люди як тоти сполошені вівці розбігалися, ховалися. — Тепер як прочитаєш, що то по цілій нашій землі діється, як собі люди радять в біді— то й сам розуму й відваги набираєш. Ей, каже, не ми перші, не ми й послідні, якось воно буде. Не пропадемо...

І так як посходяться люди, як зачнуть розповідати, читати — то не наслухавбися. А наша ґаздиня, в котрої хату на читальню наймаємо, служила колись у пан-отця, то зварить нам чаю кріпкого, спече хліба петльованого — тай з того вигода читальникам ще й малий прибуток на книжки читальни. — Иноді й Михась паламарів з цимбалками зайде, — й жінота загляне — сидимо собі, бачите, як тоти Тирольці, що ми їх в войну виділи у їх клюбах чи кофейнях, розважаємо свою біду — а як що в селі трафиться — де громада має сказати своє слово, — то вже не йде кождий у свою руку одинцем, але цілою лавою, з читальниками й ціле село мусить триматися.

Вичитали в ґазеті про курс кооперативний, що завели в найблизшому місті — ану вислали цікавого ґазду туди. Обучився, приїхали пани, помогли заложити спілкову крамницю й розвивається на диво. З прибутків еї купуємо вже спілкову машину до роблення масла — відтак гадаємо спровадити для членів новітні знаряди господарські — спроваджуємо насіння — гей не нарозповідавбися, що в нас вже є, а що ще має бути. Але держимося всі в купі, як оден. Ану аби хто пішов за чим до коршми, — тому вже й не показатися меже люди — навіть діти сміються з таких, що не в своїм склепі зошити чи олівці купують. Диви, кажуть — то не Іван а Мортко, його зошит коршмов пахне — а на дівчат кричуть: М о р т ч и х а, Мортчиха! або Морткова хайця.

Але не легко було згуртувати людий у своїм склепі, читальни. Хруні та дурні не переводяться так швидко. Ще не мало було таких, що тихцем засунуться до Мортка до шинку й висиджують там у смроді, нехарстві аж гидко. З тих вже наші читальники кепкують собі:

— То, кажуть, нашим Мортковичам жаль пів золотого на місяць на читальню дати. Їм чай у нас не смакує, ліпша Морткова гарбата.

— А знаєте, що я видів? каже шуткар Федько, — таже Мортчиха в коршмі гарбату через пеленку цідить, тому вона така смашна й пахуча.

— Ха, ха, ха, регочуться люди.

— А Мортко пивом таргани ловить — абим так жив, на власні очи видів! Ціла миска таргани в пиві потопилась.

— А потім тото пиво зливає в бочку назад, й пий, дурний хлопе, коли тобі смакує.

— Тьфу! Я би в тото сміттє ногою не вступив! Лише подивіться, коли там білено? Яка тота коршма в середині й з верха обдрапана. Аж гидко!...

Мортко казиться, — відгризається, а далі став свою коршму до ладу доводити. Повигортали сміття, що ще за його тата чи діда нагромадилося. Не вірите? Таже кажу вам, що знайшли в нім ще д а в н о г о „чворака", що їх ще хиба наші діди памятають. Далі наймив стару пячку Михасиху тай стала вона коршму мастити, білити. І в середині, і з надвірку. Позамащувала вона діри болотом а з верха ще й на сино побілила. Ой зле — кажемо — не буде чим наших Мортковичів стидати.

Але постояла коршма так відмолоджена два-три дни, а одного ранку, так по дощи, дивимося, а нашу коршму геть хтось болотом обмазав.

Такого сміха по селу що страх! Хто живий, біжить на „відновлену" коршму подивитися. Сміються люди, аж присідають. А Мортко клене, відгрожується.

Кличе він Михасиху другий раз. Вимастила вона хату наново.

Та лише впав дощик, наповнилися калабані перед коршмою болотом, знов її хтось в ночи замазав. Вже й жандарі ходять по селу, розпитують, відгрожуються. Тягнуть протоколи найбільше з читальниками — рейвах по селі як-би кого вбили! Але як викриють чия це робота? Аби хоть оден патинок з Мортка пропав, було би за чим шукати — а так що? Як дощ, то в кождого хлопа чоботи чи штани заболочені, по чім пізнати, що то якраз з Морткової калабані?

А так тото гунцвоти хлопці справно робили, що хоть як Мортко своєї коршми стеріг, вони встигли її і третий раз болотом обмастити.

Береся Мортко на спосіб: оголошує всім, що дасть пять золотих тому, хто йому скаже, хто то так коршму обмащує?

Якийсь час було тихо, аж нараз зголошуєся до Мортка наш найліпший читальник Федько.

(Конець буде).

ДО ГРОМАДЯН СОКАЛЬСЬКОГО ПОВІТУ В ЗЛУЧ. ДЕРЖАВАХ І В КАНАДІ.

Живучи на вольній землі, не знаючи що таке боротьба за найпримітивнійші народні права, згадайте деколи про Вашу Батьківщину, яку Ви давно вже покинули. Згадайте також і Ваш повіт, в якому Ви колись жили.

Богато в нас змінилося і не можна сказати, щоби змінилося на краще.

Наші культурні придбання в часі війни понищилися безслідно. Права, які ми колись вже вибороли, потратили. Народ зубожів і примирає з голоду.

Та мимо цього всего, ми не падаємо на дусі. Нове завзяття родиться в нас, ми на ново, із збільшеною енергією, беремося до праці, щоб заслужити назву культурного народа. І хоч які перепони стрічаємо на кожньому кроці, ми поволи але певно поступаємо наперед, хоча часом приходиться працювати над сили.

Одною з найбільших перепон в нашій праці є безсумніву недостача власної хати, недостача власного кутка, так потрібного до пляновоі роботи.

Богато є ріжнородних Установ в нашому місті, та всі вони скитаються по чужих кутках, а залежність мешкання від всяких пройдисвітів, спиняє діяльність наших Товариств.

Власний величавий дім Філії Т-ва „Просвіта" в Сокалі є конечністю хвилі, є передумовою життя-здатности всіх повітових українських Установ, і як такий мусить стати оборонцем українськости міста.

Виділ Філії Т-ва „Просвіта" в Сокалі вложивши на себе обовязок створити сю корисну умовину успішного розвитку українських Установ, постановив побудувати, ще в 1925 р., власний „Народний Дім" в Сокалі, в котрім найшлиби приміщення всі повітові Установи. Перші кроки до здійснення цього завдання вже пороблені. В 1924 р. при великій жертвенности нашого незасібного селянства цілого повіта, удалось Виділові зібрати поважну суму гроша біля 2,000 дол., за котру закупив Виділ первоpядну будівельну площу в центрі міста Сокаля.

Та до здійснення бажаних мрій ще далеко! Справа пекуча і не знає проволоки, а Виділ не розпоряджає жадними потрібними засобами до продовжування початої роботи. Неврожай, голод, катастрофальна недостача гроша, податки і передновок не позваляють сподіватися, щоб, сокальський повіт міг власними силами докінчити розпочате діло.

Одинока наша надія на Вас Заморські Браття!

Ми переконані, що у Вас не замерло ще щире українське серце, горіюче любовою до Рідного Краю, що Ви не будете глухими на наші просьби; звертаємось до Вас з проханням послужити загальній справі, а саме жертвувати на будову дому Філії Т-ва „Просвіта" в Сокалі свою лепту. Може це бути в формі жертви, чи позички.

Позичка буде забезпечена гіпотечно на реальности Т-ва „Просвіта" в Сокалі, та буде після бажання жертводавця опроцентована, або неопроцентована. Сплата наступить протягом десяти літ, після пляну який буде уложений по замкненню субскрипції, або за тримісячним письменним виповідженнем. Формальний довжний запис, разом з табулярною ухвалою, буде пересланий Вам сейчас по переведенню інтабуляції.

Імя жертводавця буде вписане в книгу Фундаторів „Народнього Дому" в Сокалі на вічну память будучим поколінням, а також оповіщене в часописах.

Два рази дає, хто скоро дає!

З гори складаємо щиросердечне громадянське „Спасибіг" і остаємо зі щирим привітом і високим поважанням.

ЗА ВИДІЛ ФІЛІЇ Т-ВА „ПРОСВІТА" В СОКАЛІ:

Др. Ол. Ріпецький, гол.; **Афр. Хрущ**, секр.; **о. Іван Кашубинський**, парох в Угринові, **Антін Сиса**, господар в Поторици, і **Володимир Кохан**, господар в Тудорковичах, члени Виділу.

Жертви просимо посилати на адресу д. Романа Голембйовського з Тартаківця.

R. GOLEMBIOVSKY,
229 Bay St., Jersey City, N. J.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

Др. Г. Г. Скегар, Шикаго, Илинойс. — Копію статті, як уВи були ласкаві переписати, дістали. Зужиємо. Спасибіг.

НОВЕ ДИВО ТЕХНИКИ.

Старе німецьке місто Іена, кипить нині життям. Вулиці його переповнено найбільше студентами, що приїздять з усіх кутків Німеччини подивитися на Пленаріум — штучне небо, чудо оптики.

Піднявшись ліфтом на гору будинка, де на даху споруджено велитенську баню, глядач опиняється під небом зі світилами в такому вигляді, як вони сяють перед нашим оком світлої ночи.

Думка про Планетаріюм виникла у директора мюхенського наукового музею професора Оскара Міллера, ще в 1906 році. Роботу було доручено оптичному інститутові Карла Цейса, але війна припинила її. З 1919-го року роботу знову відновили і переводили з великою енергією та нарешті закінчили.

Прилад складається з широкого склянного циліндра, що містить у собі кружала сонця, місяця, Меркурія, Марса, Венери, Юпітера, Сатурна. Планетаріум не показує Нептуна та Урана, бо вони незримі простому окові.

Кожне з кружал має особливий рух, що цілком відповідає руховi тієї планети, чий відсвіт вона дає за допомогою оптичного скла.

Один з оборотів показує все, що робиться на небі протягом добового руху планет, при чім це відбувається в 4½ хвилини, в 2 хвилини і навіть у 40 секунд.

Перед глядачем сонце, місяць сходить і заходить.

Другий оборот дає картину небесної бані з ріжними рухами планет уже за цілий рік і подає всі зміни за цей час так само в 4½ хвилини і менше.

Але при цьому вже не видно добових рухів сонця та місяця, ніби земля стоїть нерухомо.

На підставі астрономічних обрахунків може бути дано картину неба, як воно уявлялося людині сотні років перед цим, або-ж як люди будуть бачити його через сотні років.

Таким чином сучасна людина може бачити небо часів Гомера, Коперніка, Ґалілея.

При апараті також особливе приладдя, що на штучному небі показує назви 30 найбільших сузірів, в тім числі Льва, Стрільця, Риби та инші.

Таким чином, Планетаріум дає змогу зрозуміти наочно причини змін діб року, періодичні зміни клімату і є не забавкою для цікавих, але має серіозне практичне наукове значіння.

Для проекції молочного шляху 11 спеціяльних проекційних лінз, а вся система лінз освітлюється лямпою на 2,000 свічок, вміщеною в центрі приладу.

Найбільшою з труднощів була будова бані без внутрішніх підпорок, що заваджувалиб проекції. Це завдання було блискуче розвязане.

„Всесвіт".

СПРОСТОВАННЯ.

В дописі з Істону, Па., про збірку на старий край, що була поміщена в Свободі з 6. серпня сього року, пропущено в списі жертводавців: гр. Миколу Дарнопука, Юлію Саґата, Василя Могильського й Вас. Яворського, які зложили по 50 центів. Комітет просить вибачення у сих жертводавців.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА"

ПРИГОДА В ФЛОРИДІ.

Я замешкав в одного фармера біля ріки Калюсагачі, в околиці, де було повно ріжних диких звірів. Весь час я блукався з рушницею і псом по чудових лісах, степах і понад мочарами. Пес, котрий ходив зі мною, належав до мого господаря. Був це великий пес, відважний і розумний. Я брав його з собою радше для товариства ніж для помочі.

Земля в Флориді є звичайно пісковата, одначе місцями пісок є змішаний з глинкою і там ростуть величезні дерева. Є там собаче дерево, сосна, магнолія і ріжні гатунки дубів. Місцями ліси занимають великі обшари, нераз до тисячі акрів землі. Часом можна подибати такі густі ліси перевязані галузями виноградини, що годі перейти через них. Можна тільки ходити вузенькими худобячими стежками, котрі ведуть до води.

Одного пополудня я йшов вузенькою стежкою, котра вела крізь такий неприступний ліс до берега широкої, але мілкої ріки Добвуд, яка впливалася до Калюсагачі. Я мав з собою легку дубельтівку і глядів, чи не побачу деяких труханів. Мої патрони були наладовані шротом нумер другий, одначе на случай потреби я вложив до кишені два патрони наладовані кулями.

Нараз почув я сильний тріскіт в лісній гущавині з правого боку, а пес мій, Брюс, котрий остався пару кроків позаду, скоро прибіг до мого боку і грізно заворкотів. Волоссе на хребті і між вухами стануло йому дубом.

Коли тріскіт дався чути зараз біля мене, я сейчас хотів виймити зі стрільби патрони зі шротом і наладувати її кулями. Ба, виладувати рушницю невелика річ, але знайти патрони з кулями в великій кишені, між другими патронами, це вже не така легка справа. Кожний патрон, який я витягнув з кишені, мав на собі двійку.

Холодний піт виступив мені на чоло. Я добре знав, що то було. Це без сумніву був медвідь. Пантера не робила би такого тріскоту. А заблуканий бик не налякав би так мого пса. Серед того розсунулися при стежці корчі і кілька кроків за мною показався великий медвідь, котрий видався мені чогось дуже лютий.

Я не довго надумувався, що маю робити. По обох боках був ліс майже недоступней для мене, а за мною був медвідь. Я отже пустився бігом вперед. По дорозі я вспів наладувати свою рушницю. Я вложив у неї патрони, які попалися мені під руку, одначе я щиро бажав, проти надії, щоб це були патрони з кулями.

Так перебіг я яких двіста або триста кроків і дещо віддалився від медведя. Одначе мені не ставало духу. Я мусів звільнити біг, а мій ворог скоро, дуже скоро зближався до мене, так скоро, що я постановив на осліп стрілити в него.

Я нагло обернувся до него з криком, думаючи, що медвідь стане на задні ноги, і тоді лекше прийдеться змірити в него. Одначе я не добре обрахувався. Справді медвідь піднісся на задні ноги, як я передбачував, одначе я пошпортався на корінь й упав на землю. Стрільба вилетіла мені з рук і щезла в траві.

Віднайти тепер стрільбу було неможливо. Я в одну мить схопився на ноги і почав бігти ще скорше ніж перед тим. Одначе я не знав, куди я біжу, чи знайду там який захист і як то всьо закінчиться.

Заки медвідь опамятався після того, що бачив, я відбіг від него порядний кусень. Нараз, коли вже не ставало мені віддиху, стежка отворилася на широку долинку, а зараз за нею полискувалася вода з річки Доґвуд. На березі води хитався човен з широким дном, а на ньому лежала довга тика. Цего судна уживали люди, щоби переправитися на другий бік ріки, де продовжалася стежка.

Я пігнав вперед, пхнув судно в воду і скочив до човна. Опісля сильно заперся тикою і мій човен погнався на середину струї. Тимчасом мій пес бігав сюди й туди берегом і страшно брехав, а медвідь гонився за ним. Я закликав пса до себе і підплинув човном до него. Пес жалібно заскавулів (я тоді не розумів, чого), опісля скочив до води і відважно приплив до мене. Медвідь хвилину-дві вагався, потім кинувся за псом з великим гуком.

Коли пес був вже біля мого човна, я зрозумів, чого він так нерадо скакав до води. Ото недалеко від човна я побачив огидну хавку, за нею другу такусаму і третю і четверту і багато, багато других, які з поспіхом плили до човна. Я побачив, що вода аж роїться від аліґаторів. Я попхнув тикою і мій човен посунувся до пса. Я чимскорше вхопив його за карк і пхнув до човна. Саме в ту хвилю купа аліґаторів опинилася біля чосна, але було вже запізно. Пес був коло мене.

Один аліґатор висунув свою погану пащу понад бік човна, але я штуркнув його тикою і він вже тримався здалека.

Тимчасом медвідь був вже дуже близько човна. Він не плив, бо вода не була досить глибока, тільки чвалав водою. Я став пхати човен тикою з цілої сили, бо бачив, що небезпечество справді грізне. Човен дістався на другий бік ріки, але я зміркував, що найліпше буде держатися на середині ріки. Я міг попихати човен тикою в гору і вдолину ріки, виминати медведя і так його змучити, що заперестане погоню. З тим наміром я відважно пустився на середину ріки. Медвідь переплив був уже до середини ріки, але ці гидкі хавки стали грізно окружати його. Здається, що гнів засліпив його, бо певно бувби не пускався у цю смертоносну струю. Одначе по хвилі часу він спостеріг, що грозить йому небезпеченство. Якось нерадо задержався, опісля обернувся і почав з цілою силою гнати до берега.

Одначе було вже запізно. Великі аліґатори заступили йому дорогу, і видко було, що апетит їх був вельми подражнений. Я подумав собі, що коли цей медвідь не є трусом, то відбудеться тут завзята боротьба.

І він не був трусом. Правда, бачучи, що має забагато противників, зразу бажав уникнути боротьби. Одначе, коли вже не було виходу, відважно станув до боротьби і викликав у мене подив. Я навіть забув, що перед хвилею він чигав на моє життє.

Голосно зарохкотівши, медвідь кинувся на найблищого аліґатора. Грубий панцир на хребті аліґатора охоронив його від удару медведя, але одна лапа сягнула його до мягкої шиї і сейчас зачервонілася вода. Зранений аліґатор став валити хвостом об воду і чим скорше схоронився в прибережній трощі.

В той самий час довгий писок другого аліґатора замкнувся на боці медведя. З великим ревом медвідь піднісся з води і так сильно потряс своїм тілом, що аліґатор мусів випустити з зубів його стегно. Відтак цілим тілом кинувся на иншого аліґатора, котрий атакував його з переду. Аліґатор занурився, можливо раз на все, а медвідь за той час приблизився на кілька кроків до берега.

Досі я співчував очевидно аліґаторам, бо вони властиво спасли мене від небезпеки. Від тепер одначе мої симпатії перейшли на сторону медведя. Мені прикро було дивитися, як цей гарний медвідь падав жертвою цих гидких і пажерливих повзунів-аліґаторів.

Знов отрясши в себе своїх напасників, медвідь, здається, постановив дорого продати своє життє. Піднісшися на задні ноги, він глянув в напрямі до середини ріки, де аж роїлося від сих флоридських крокодилів. Як задовго він боровся, які засильні удари завдавав, як своїми острими, гакуватими пазурями роздирав тіло аліґаторів. Я такий був захоплений цею боротьбою, що підплив човном близько поля битви і як би був не стратив свою стрільбу, певно взяв би був участь в цій боротьбі. Ах, як я бажав помогти медведеви.

Одначе сила проти медведя була надто велика, щоби він міг побідити. Небогато проминуло хвиль, коли аліґатори потягнули його під воду, а там зі всіх сторін стали дерти його на кусні, щоб заспокоїти свій голод. Кілька аліґаторів, що не могли дістатися до медведя, звернули свою увагу на мене і мого пса з бажанням поглотити нас. Тоді то я спостеріг, що находився в небезпечнім положенню і став пхати човен до місця, де недавно знайшов його. Одначе в одну мить окружили мене аліґатори. Розярені боротьбою з медведем, вони справді грізно взялися до мене. Я боронився, як міг, тикою, відганяв напасників і штуркав тикою в їхні погані очі, що показувалося найуспішнійшою обороною.

Нараз я почув дике скавулінне мого пса, човен перехилився в бік і я мало що не вилетів прямо між громаду аліґаторів. Моє серце застигло, я привів човен до рівноваги і з болем серця побачив, що пса на човні вже не було.

Страта пса була здається моїм спасеннем. Аліґатори скупилися довкола жертви і я чим скорше прибив до берега. Коли я вискакував з човна, кілька поганих носів висунулося з води, вишкіривши до мене свої острі зуби. Але я не довго їм приглядався. Як блискавиця я пустився втікати і не скорше звільнив бігу, аж опинився за долинкою в лісі. Тут я положився на мох, відсапався і відпочав. Потім відшукав свою стрільбу і пустився домів, дуже пригноблений, що стратив пса.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".